

TÓTH ÁGNES
KOCSMA-MESÉK

Tanár úr

A lemenő nap ferdén tűzött be a kocsmá ablakán és megvilágította Bihar megye térképét. A térkép előtt Gyula tanár úr üldögélt, magyaros bajuszát a sörbe mártogatva.

A vele szemben iszogató villanyszerelő oldalba bökte a halászt és odamutatott az öregre.

– Figyelje meg jól a tanár urat. A háta mögött a falon függ megyénk térképe, aminek púpos formája van, és ahogy a tata alatta ül, pont olyan, mint ha kucsmát viselne a fején, aminek a tetején Szatmár megye ül, balra Magyarország, jobbra Szilágy és Kolozs megye húzódik, a homloka felett pedig Arad megye szunnyad.

– Igaza van – nevetett a halász.

Az öreg felkapta a fejét, és mérgesen rákiáltott a férfirra:

– Csak ne röhögj ki, te taknyos, mert a sarokba állítalak!

– Nyugi, tanár úr, csak egy légy mászik a falon a feje felett, azon nevetek – mondta a halász, és adott egy cigarettát az idős embernek vigasztalásul.

– Gyula tanár úr boldogan gyújtott rá. Nagy dohányos volt egykor, ujjvégei megbarnultak a sok cigarettázástól, de mostanában nem telt neki még egy pakli olcsó cigire sem. Amikor már csak egy negyed kenyérre futotta, azt felvágta, megpiríttatta a piaci palacsintaárusnál, majd elmajszolgatta a maradék fogával. Sokszor hosszú órákig ült az ivóban, mintha a második otthona lenne. El-elszundított a keresztretjvénye felett, és lassan behajtotta a fejét a tolla végébe, amivel egy-egy betűt percekig rajzolt. Nem ivott semmit, csak ha meghívta valaki egy sörre vagy olcsó vodkára. Már mindenki tudta, mikor kapja a tanár úr a nyugdíját, mert ilyenkor mindig vett egy-egy sült csirkecombot. Félresimította kétoldalt a bajuszát, aztán élvezettel rágcsálta a csirkehúst, amíg le nem szopogatta az utolsó darabkát is, aztán a csontot kidobta a foltos kóbor kutyanak, amelyik az ivó ajtaja előtt feküdt, mintha őrizné a bentieket. Megtörölgette kicsit zsíros bajuszát és elégedetten dőlt hátra a széken.

– Miért nem vágatja le azt a szőrt az orra alatt? – kérdezték tőle többen is.

– Mert büszke vagyok rá – mondta erre mindig a tanár úr csillogó szemmel, és sodort egyet a bajusza két végén. – Mondják, nem tűnik ismerősnek az ábrázatom és a bajszom?

TÓTH ÁGNES (1946, Nagyvárad) újságíró, prózaíró, költő. 1990-től a Bihari Napló riportere, szerkesztője. 1994-től 2002-ig a Duna Televízió váradi tudósítója. Több gyermekvers- és prózakötete jelent meg, Csupabohócok című bohózatát 1995-ben mutatta be a váradi báb-színház. Legújabb kötete: Ábécé-parádé (versek kisiskolásoknak, Várad, 2015).

– Hát – nézte töprengve a halász –, nem pont olyan, mint egy harcsaé.
– Inkább olyan, mint valami régi híres magyar emberé – morfondírozott a villanyszerelő.

– Megmondom én, milyen – kiabálta a suszter. – Éppen olyan, mint Rózsa Sándoré, az egykori híres betyáré.

– No, kezd már melegedni abból a szempontból, hogy híres is, meg régi magyar ember is, de még nem jöttek rá. No, találgassák csak! – mosolygott a bajusza alatt az öreg. – Aztán ha mégsem sikerül rájönniük, akkor elmondom a titkomat, hogy kire hasonlítok, és akkor nem fognak többé kiröhögni, hanem megemelik előttem a kalapjukat. – És titokzatos képpel újra meg-sodorta bajusza két végét.

Sokszor sodorgatta ő ezt a híres bajuszt tanítás közben is. Egykor nemcsak földrajzot, de történelmet és kémiát is tanított. Még öregségére sem felejtette el az etil-alkohol kémiai tulajdonságait és a magyar–román történelmet sem, melynek eseményeit felemlegetve gyakran hangos vitába keveredett a volt szekus tiszttel, aki mikor elunta a történelem feletti polémiát, dühösen távozott a kocsmából, mindenki örömére.

Egy időben sokszor tért be az öreghez az ivóba egy középkorú egyetemi tanár. Megjelenésében elütött a többi vendégtől. Elegáns ruhát viselt, drága kölni illata lengte körül. Gyula tanár urat mindig meghívta egy jobb italra, külföldi cigarettával kínálta és sokat beszélt neki valamiről, mígnem kiderült, hogy az öreg lakására pályázik. De Gyula tanár úr óvatos volt, mert már más is kihasználta, becsapta. Pár éve egy másik kocsmában két fiatal pultoslány verte át. Lerészegítették, aztán aláírtak vele egy-egy szerződést, amiben az öreg tudtán kívül kezességet vállalt értük valami gyors hitelhez. A két lány meg lelépett a pénzzel külföldre, nagy adósságot hagyva itthon. A tanár úr kellett fizesse a nyugdíjából a bankot, azért éhezett és rongyolódott le.

Sokan sajnálták emiatt az öreget. De valószínűleg nagy magyar költőnk, Arany János sajnálta a legjobban és csak ingatta szomorúan a fejét, ahogy letekintett rá odafentről. Hogy miért? Mert a tanár úr az ő egyenes ági leszármazottja volt. Úgy bizony.

Ha jön a nő

Ludek úr előtt szőke sör csillogott, fekete bajsza sörhab pihent, fényesen ragyogott a nyári nap, de mindezen szépségek ellenére ő savanyú képpel sóhajtozott.

– Nocsak, Ludek uram, milyen keserű halat fogott ki ma az élet vizéből? – kérdezte a halász, aki a kocsmában iszogatózott. – Látom, hogy az utóbbi időben megromlott a hangulata. Tán csak nem depressziós?

– Beteg a feleségem – mondta rekedten a kérdezett, aztán kiitta a maradék sört a poharából. – De ne fájjon a feje miatta, elég, ha az enyém fáj – tette hozzá, és tovább üldögélt, az üres poharat nézve.

A halászt furdalni kezdte a lelkiismeret, s vigasztalásul fizetett egy korsó sört Ludeknek.

Délután hat óra volt. Ludekné befejezte Gina művésznő körmeinek ápolását, és elköszönt. Néha kliensei otthonában is vállalt manikűrözést és pedikűrözést. Gyors léptekkel indult haza, hosszú fekete haja lobogott a szélben. Az arca kipirult. Pár férfi utána is fordult. A nő is észrevette és keserűség szorította össze a torkát. Igen, keserűség, mert bár más férfiak megcsodálták szépségét, az ura egyre jobban hanyagolta őt. De majd megmondja neki a magáét, csak érjen haza.

Ám a lakás üres volt, Ludek már megint késett. Az utóbbi fél évben sosem jött haza idejében a munkából, és ha hazaérkezett, mindig bűdös, savanyú sörszagot árasztott, sőt párszor kiábrándítóan részeg volt. Régebben fél ötre hazaért, együtt ebédeltek, és volt idejük egymásra is. Ludek büszke volt szépséges feleségére, aki 12 évvel fiatalabb volt nála. Szívesen sétált vele a főutcán és vitte el egy-egy kávézóba vagy étterembe, s élvezte, ahogy a férfiak vágyakozva néznek a neje után.

Sajnos az utóbbi időben már nem sétálgatott vele, nem volt kedve, ereje semmihez. Amióta áttették egy másik munkafázisra a cégnél, megkeseredett. Nemcsak kevesebb lett a fizetése, de sokat kellett cipekedjen is. 53 évesen már nehezen bírta a dereka, a válla a tele ládák le- és felpakolását, az élelmiszerraktár feltöltését, ezért muszáj volt megigyon naponta egy-két sört vagy töményt, hogy oldja a fizikai és lelki fájdalmát.

A felesége próbálta megérteni. Tudta, nem könnyű a munkája, és 53 évesen új állást találni szinte lehetetlen, de emiatt mégsem kéne a kevés fizetés egy részét italra költeni. Ezt sokszor meg is jegyezte, amikor az ura este későn hazabillegett a kocsmából, de sem a szép szó, sem az erőszak, sem a válással fenyegetés nem használt. Ludek továbbra is eljárt a kocsmába, és amikor már nem volt pénze italra, a kocsmasztalra borulva siratta szegény beteg, ágyhoz kötött nejét, mert tudta, hogy ilyenkor megsajnálják és többen is fizetnek neki egy-két sört.

Egy csütörtökön Ludekné a cipőüzletben összefutott egy volt osztálytársnőjével, s az nagy örömmel ölelte át.

– Jaj, de örülök, hogy meggyógyultál. A férjem találkozott a kocsmában az uraddal, aki mesélte, hogy súlyos, ágyban fekvő beteg vagy. Fizetett is szégynek egy fél deci vodkát, hogy vigasztalódjon. Mondd, mi volt a bajod?

– Hááát, majd elmondom máskor, most rohannom kell – hebegte Ludekné, és a döbbenettől csak kapkodta a levegőt, miközben azt sem tudta, merre viszi a lába. – Szóval már temet is engem az a pernahajder. Na, várj csak, te nyomorult, majd adok én neked, hogy megemlegeted – morogta az orra alatt.

Eljött a péntek délután. Ilyenkor a szokásosnál is többen voltak a kocsmában, egyrészt hétvége, másrészt fizetésnap volt. Mindenki egyszerre beszélt, alig lehetett érteni egymás szavát, nagyokat röhögtek a trágár vicceken, óriási volt a hangzavar, aztán hirtelen olyan csend lett, mint a templomban.

Az ivó ajtaján egy gyönyörű nő lépett be. Elegáns, azúrkék selyemruha simult karcsú testére, jóval térd felett ért véget, két hosszú, formás lába kék túsarkú körömcipőbe bújtatva. Finom arcát vállig érő fekete haj keretezte. Ringó csípővel sétált Ludek úr asztalához, kicsit megállt, mélyen a férfi szemébe nézett, táskájából elővette a cigarettáját, vörös ajkai közé fogta és tüzet kért. Kifújta a füstöt, bele egyenesen Ludek guvadt szemébe és tátott szájába, aztán átsétált a Ludek mellett lévő asztalhoz, ahol a halász ült, és bűgő hangon megkérdezte:

– Uram, megengedi, hogy ide üljek?

Máris széket toltak alá. Még mindig néma csend volt. A jelenlévőkhöz a meglepetés belefojtotta a szót. Ilyen nők nem térnek be lerobbant, harmadosztályú büdös kiskocsmákba, lecsúszott piás pasasok közé. Ilyen nőket közelről nem lát az itteni emberfia, csak filmekben vagy drága éttermekben, vastag pénztárcájú, öltönyös üzletemberek oldalán. A férfiak nem tudták, hogyan viselkedjenek és mit mondjanak a nő társaságában. Féltek, hogy ha bármit is tesznek, elijesztik. Márpedig azt a legkevésbé sem szerették volna.

Végül Miranda, a pultosnő mentette meg a helyzetet.

– Mit fogyaszt, hölgyem? – kérdezte.

– Egy kólát kérek és egy fél deci rumot – válaszolta a nő, és mélyen Ludek úr szemébe nézett, aki a vele szemben levő asztalnál ült több szőrös, mosdatlan alakkal. Ludek se köpni, se nyelni nem tudott.

Ludekné látta a rémületet a férje szemében és roppantul élvezte. Beleöntötte a kólába a rumot, megemelte a poharát, hófehér mosollyal biccentett a társaság felé:

– Egészségükre, uraim – mondta bűgő hangján, és ivott.

– Egészségükre – mondták kórusban a többiek, és ők is ittak. Páran próbálták eltartani a kisujjukat a poharuktól, hogy jobb benyomást keltsenek.

– Nagyon szép idő van. Imádom a nyarat – búgta a nő. – Szeretek a nap-sütötte folyóparton üldögelni és nézni, ahogy csillog a víz, mintha millió kis gyémántkristályból lenne, és látom néha, hogy a ficánkoló halak apró ezüst karikákat kavarnak a víz színén. Néha bedobok pár kavicsot a folyóba, hogy ugyanolyan ezüstgyűrűk rezegjenek a vízen, és a gyerekkoromra gondolok, amikor apámmal együtt halásztunk a hetes gátnál. Milyen szép is volt. Ma is kint ültem a parton, aztán elindultam hazafelé és megláttam ezt a kedves kis kocsmát. Arra gondoltam, jólesne egy kóla rummal. És lám, már iszom is. Gondolom, önök is így vannak vele. Csak megkívánnak egy korsó sört, bejönnek ide, és már isszák is. Hát nem csodálatos?

Nos, ez volt az a pillanat, ami megtörte a csendet, feloldotta a gátlásokat és elindította a társalgást. A halász valósággal el volt ragadtatva.

– Asszonyom, maga egy angyal, ilyen szépen még én magam sem tudnám megfogalmazni a folyó és a halak iránti szeretetemet, pedig halász vagyok magam is és az egész családom – lelkendezett.

És ezek után folyt a sör, a társalgás, vagy fél órát. Akkor a nő átnézett Ludekhez, aki igen mámorosan tekingetett vissza és időnként nagyokat csuklott.

– Fogja be az orrát, uram, emelje magasra a bal karját, és számoljon el tízig, meglátja, elmúlik azonnal az a csúnya csuklás – mondta neki a nő.

Ludek azonnal szót fogadott, és csodák csodája elmúlt a csuklása.

– Mondja, hölgyem, miért éppen ebbe a lerobbant kocsmába jött kólát inni rummal, amikor sok szép elegáns bár van a városban? – kérdezte a halász, miután bátorságot öntött magába egy pohárból. – Csak azért kérdem, mert magácska nem illik ide.

– Útinaplót és jegyzeteket írok a város kocsmáiról, embereiről, egy magazinnak. Ez az ivó nagyon megfogott. Barátságos, és a törzsvendégek olyanok, mint egy nagy család. Szempont az is, mennyire italbíró egy ember. Megállja-e, hogy ne igya el teljesen az eszét. Hogy idejében abba hagyja az italozást. Alkoholista-e vagy csak magányos és társaságra meg egy sörre vágyik. Netán esztelenül vedelő, teljesen lezüllött egyén. És vajon mi sodorta a társadalom peremére? Ön például miért jár ide?

– Mert szeretem a sört, és itt a legolcsóbb. Nem tagadom, hogy szegény halász vagyok, és mivel meghalt a nejem, sokat ülök itt, mert másképp nagyon egyedül vagyok. Otthon is, a vízparton is. Ha van fogás, a halak felét eladom, lesz belőlük egy kis bevételem, és abból megiszok egy-két sört. Ha semmi sem akad a horogra, akkor meg kevesebbet piállok. Nyugodtan megírhatja.

– És az a szakállas, rongyos alak ott a sarokban, miért jár ide?

– Mert neki elment a hangja. Tudja, ő elég híres tenor volt. Külföldön is fellépett. Aztán kámpec lett a karrierjének. Talán ő a legnagyobb alkoholista itt. Nem bír ki ital nélkül egy napot sem. Már mindenét eladta, lassan hajléktalanná válik.

– És ez a fekete bajszos, jóképű férfi itt velünk szemben miért jár ide? És miért olyan savanyú az ábrázata?

– Ő Ludek úr, aki bánatában iszik, mert nagyon beteg a felesége. Fizetünk is neki néha, hogy jobban oldódjon és könnyebben viselje a gondokat.

– Nahát, mennyi szomorú sorsú ember – mondta a nő, majd átkiáltott a férje asztalához.

– Ludek úr! Hallom, hogy nagyon beteg a felesége! Nem gondolja, hogy mellette kéne legyen és nem a kocsmában? Az ital nem old meg semmit, csak per pillanat. Attól még nem gyógyul meg a neje, ha itt vedeli a sört. – Átmegyek megvizsgálni Ludek urat – mondta a halásznak, és áttelepedett a férje asztalához.

Az ivó elcsendesedett. Lélegzet-visszafojtva figyelték a nőt.

Ludek lesütött szemmel ült, szaporán lélegzett és égett a füle. Az asszony rátette kezét a férje kezére.

– Figyeljen ide, uram. Menjen haza az asszonyához. Ápolja, beszélgesen vele, biztassa, hogy meg fog gyógyulni. Vigyen neki virágot, apró ajándékot. Mosolyogjon rá, ölelje át. Tudja maga, mennyire gyógyít egy jó szó, egy ölelés, egy örömteli mosoly? A statisztikák szerint sokan felépültek tőle. Vagy el akarja veszíteni az asszonyt? Mert meglehet, hogy egy napon, mire hazamegy a kocsmából, már senki nem fogja várni. És akkor lesz csak igazán magányos, savanyú és boldogtalan. Mert most még csak képzelem, hogy az.

Ludek zavartan állt fel.

– Igaza van, hölgyem. Köszönöm, hogy felnyitotta a szemem. Boldog lehet az a férfi, aki társának mondhatja önt. A vizontlátásra – suttogta, és kezét csókolt a nőnek, intett az ismerősöknek is, és távozott.

Ebben a pillanatban mindenki tapsolni kezdett. A nő nevetett, visszaült a halász mellé, megitta a rumos kóláját, aztán ő is búcsúzott.

– Uraim, sajnos mennem kell, mert várnak. Meg kell írjam a cikkemet. Köszönöm a kedvességüket. Talán még benézek jövő pénteken is önökhöz. – Azzal kipp-kopp, kipp-kopp, apró léptekkel távozott, csak az egzotikus parfümillata maradt az ivóban.

Teltek a napok és a pultosnő észrevette, hogy az eddig elhanyagolt külsejű törzsvendégek kezdenek napról napra civilizáltabbá válni. Szinte mind-egyikük megváltozott. Alig ismert rá egyikre-másikra, amikor megnyiratkozva, borotválkozva, megmosakodva, tiszta ruhában jelentek meg az ivóban. Még a kocsmá szaga is megváltozott, mert kevesebben ittak sört és többen rendeltek rumot kólával.

– Tiszta örület, mi minden meg nem történik, ha jön a „nő” – konstata-
ta Miranda és belülről nevetés csiklandozta.

A következő hét péntekén, öt óra tájban a törzsvendégek a kocsmá ajtaját lesték titokban, de hiába, mert a nő nem lépett be rajta, és az elkövetkező napokon sem. Sőt, örökre elmaradt. És többé Ludek urat sem látták a kocsmában. Eltűnt ő is, mint a kámfor.

Igaz, a fuvaros említette egyszer, hogy látta Ludeket a szép hölgygel sétálni a Körös-parton, és még csókolóztak is, de ezt senki nem hitte el.

Ló az ivóban

A város szélén álló, női nevet viselő kiskocsmában mindig telt ház volt. Románok, magyarok, cigányok és néhány sváb is törzsvendégnek számított itt, így azt is ráfoghatnánk az ivóra, hogy nemzetközi jelleggel bírt, és nemzetiségre, vallásra és szakmára való tekintet nélkül szerette itt mindenki az italt. Sőt még egy nemes alkatú paripa is törzsvendége lett a kocsmának, növelve a repertoárt és a bevételt. Ő a nyugalmazott ügyvédnek, Szeleczyk András úrnak volt évek óta a tulajdona és egyben hű társa. Az ügyvéd, aki világeletemben kedvelte a jobbnál jobb italokat, mostanra már csak sörözgetett, mert a nyugdíjából nem futotta drága vendéglőre, mint régen, amikor még dolgozott, és a város központjában álló patinás, jó hírnevű vendéglőben ebédelt, utána jött a konyak, a kávé, a finom cigaretta. Később bor vagy sör. Persze megvolt neki az elit társasága is. Legtöbbször éjfélig időzött ott, hogy a vacsoráját is megegye, és jókat táncolt a szép nőkkel, hiszen nem volt nősz, de a város legjobb nőit mind ismerte és szerette. Ám ugyanúgy szerette a lovakat is. Valami nagyon mély, belső kapcsolat alakult ki közte és az egyik fehér mén között, akit megvásárolt és Horka névre keresztelt. Rábízta a városszéli lovasgazda nagyobbik fiára, Bandira, vigyázzon rá.

Egy héten háromszor kiment lovagolni, aztán a lovával együtt sétált be a kocsmába, egy sörre. Egyszer a kocsmáros gondolt egyet és a lónak is adott egy mélytányérban a finom nedűből. Na de azután minden alkalommal meg kellett itatni sörrel Horkát, mert az többet nem akart kimenni az ivóból, amíg meg nem kapta az itókáját. Sokba került ez a paci az idős ügyvédnek, aki egy szép napon rájött, hogy bizony gondolnia kellett volna a nyugdíjas éveire is. De már késő volt, mert nemcsak a havi nyugdíja fogyott el hamar, hanem elúszott a spórolt pénze is. Igaz, volt neki egy szép háromszobás központi lakása, tele drága festményekkel, rengeteg könyvvel. Sok értékes dolgot kapott annak idején az ügyfeleitől. Most aztán el-eladogatott egy-egy drága holmit, hogy el tudja tartani a lovát meg saját magát. Szerencsére a kocsmában mindenki tudta, hogy Szeleczyk úr nem akárki, így akadt neki munkája bőven. Kérvényeket írt, iratokat fordított idegen nyelvre, no meg peres ügyekben is tanácsot adott. Kapott pénzt is ezekért a szívességekért, olyankor hazafelé menet a sarki boltban vásárolt egy kis ennivalót és postázott pénzt Horka eltartására.

Néha taxiba ült és kivitette magát a lovasgazdához. Ott becézgette, simogatta Horkát és a fülébe súgta:

– Ne félj, Horka, nem válunk el soha, meglásd, még a túlvilágra is együtt vágatunk majd. Nem hagylak el.

Ilyenkor Horka nagyokat bólogatott szép nemes fejével, sörényét dobálva, és jóváhagyóan nyerített hozzá.

Aztán egy szép áprilisi napon hiába várták az ügyvéd urat az ivócsimborák és hiába várta Horka lova is, mert dr. Szeleczky András ny. ügyvéd csendesen elhunyt otthonában. Megírta a helyi napilap is. Egy távoli rokona temettette el tisztességesen. A temetésen sokan voltak. A kocsmai ivócsimborák sem hiányoztak, sőt kedvenc fehér lova is jelen volt; Bandi hozta el, az ügyvéd korábbi kérésére.

Horka egy ideig türelmesen hallgatta a búcsúztató beszédet, ám amikor a tiszteletes úr kiejtette az elhunyt nevét, a ló nagyot nyerített s elszabadulva rohanni kezdett a sírok között, a temető főkapuja felé vezető úton, majd ki az utcára, mintha csak egy láthatatlan lovas irányította volna, és őrült sebességgel nekiszáguldott egy bekanyarodó busznak.

Mire a tűzoltók és a rendőrök megérkeztek a helyszínre, Horka már nem lélegzett.